

Nr 66.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet; given Stockholms slott den 29 januari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 januari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström, anför:

Jag anhåller att få för Kungl. Maj:t anmäla uppkommen fråga om hjälpåtgärder från statens sida för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet.

Den 15 och den 16 december 1931 övergick en mycket svår storm vissa områden inom Stockholms, Uppsala och Gotlands län, varigenom skogarna därstädes utsattes för osedvanligt stora skador. Förödelsen berodde icke blott på stormens orkanartade styrka — vindhastigheten uppgick i norra Uppland till 30—34 sekundmeter och inom vissa delar av Gotland tidvis till 37 sekundmeter — utan även därpå, att stormen föregicks av ett häftigt

snöblandat regn, som efter hastigt inträdd kyla orsakade isbildning och tyngde ned genom riklig kottsättning redan förut hårt belastade trädkronor.

Genom skogsvårdsstyrelserna i nämnda län igångsattes omedelbart undersökningar av stormfällningens storlek samt av utdrivnings- och försäljningsmöjligheterna. Ortsbefolkningen samlades till möten såväl i Stockholms som Uppsala län för att överlägga om åtgärder för tillvaratagande och avyttring av de stormfällda virkesmängderna. Härefter sammanträdde representanter för de tre länen till gemensam överläggning.

Vid det inom Stockholms län hållna mötet, vilket ägde rum den 4 januari 1932 i Östhammar, uppdrogs åt en delegation, bestående av landshövdingen N. Edén, länsjägmästaren E. Hedeman-Gade samt fem skogsägare, att med ledning av vid mötet framförda synpunkter hos Kungl. Maj:t göra framställning i ämnet, och hava delegerade i skrivelse den 9 januari 1932 på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bereda köpare av stormfälld skog inom sådana områden av Stockholms län, där stormfällningen uppgår till mer än en normal årsavverkning, räntefria lån under ett år under förutsättning, att priset icke understiger vad som kan anses skäligt samt att köparna ställa säkerhet, som godkännes av den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer. Med utlåtande den 11 januari 1932 har länsstyrelsen i Stockholms län överlämnat sagda skrivelse även som en skrift i ämnet från skogsägare i Börstils kommun.

Vidare hava, på uppdrag av i Österlövsta och Alunda i Uppsala län hållna möten, ordföranden i sagda läns skogsvårdsstyrelse friherre Fr. von Essen, länsjägmästaren R. Lübeck samt elva skogsägare, i skrivelse den 9 januari 1932 gjort enahanda hemställan som förenämnda delegerade för mötet i Stockholms län. Med utlåtande sagda den 9 januari har länsstyrelsen i Uppsala län överlämnat nämnda skrivelse.

Därjämte hava landshövdingen A. E. Rodhe, länsjägmästaren R. Melin samt tre representanter för skogsägare på Gotland i skrivelse den 9 januari 1932 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bereda köpare av stormfälld skog å enskild mark inom sist nämnda län räntefria lån under ett år under förutsättning, att priset icke överstiger vad som kan anses skäligt samt att köparna ställa säkerhet, som godkännes av den myndighet, Kungl. Maj:t bestämmer. Denna skrivelse har länsstyrelsen i Gotlands län överlämnat med utlåtande samma dag.

Ur framställningarna meddelas i huvudsak följande uppgifter rörande stormskadornas omfattning.

Stockholms län. Stormskadorna äro störst inom Forsmarks, Valö, Börstils, Hökhuvud och Hargs socknar i Frösåkers härad, där den vindfällda kubikmassan beräknas uppgå till 11 fm³ (kubikmeter fast mått) per hektar av all produktiv skog. Inom vissa delar av Edebo, Gräsö, Bladåkers, Faringe, Vaddö och Björkö-Arholma socknar hava vidare på

enstaka hemman stormfällts 5 à 10 fm³ per hektar, men inom sistnämnda socknar beräknas stormfällningen dock i medeltal till allenast ungefär ett års normal avverkning. De beräknade stormskadorna inom det hårdast härjade området i Stockholms län framgå närmare av följande tabell.

Skogsägare	Totalareal produktiv skogsmark hektar	Stormfälld virkesmassa		Därav beräknas erhållas	
		fm ³	per hektar av totalarealen i fm ³	antal timmer	lm ³ sulfitved
Kronan.....	3,800	63,000	16	150,000	} 200,000
Uppsala akademi	100	2,000	20	5,000	
Gimo-Österby bruks A.-B.	20,000	230,000	12	490,000	
Hargs bruk.....	15,000	250,000	16	400,000	
Forsmarks bruk.....	13,000	100,000	8	70,000	
Hemmansägare	24,000	189,000	8	155,000	
Tillhopa	75,900	834,000	11	1,270,000	200,000

Normala årsavverkningen å de i tabellen angivna skogarna beräknas under de senare åren hava uppgått till 2.5 fm³ per hektar. Den stormfällda virkesmassan skulle alltså motsvara i medeltal något mer än fyra årsavverkningar. Flera hemman hade emellertid förlorat ända till 80 procent av sitt virkesförråd. För den i tabellen angivna virkesmängden kunde rotvärdet efter priserna vid 1927/1928 års fastighetstaxering beräknas uppgå till närmare 5,000,000 kronor.

Uppsala län. De socknar inom nämnda län, som blivit hårdast drabbade, äro Österlövsta, Hållnäs, Film, Dannemora, Skäfthammar och Edeby, men därjämte hava stora förödelser uppstått på åtskilliga ställen inom Älvkarleby, Västlands, Tegelsmora, Morkarla, Alunda, Stavby, Rasbokils, Vendels och Tensta socknar. De beräknade stormskadorna inom de härjade områdena framgå av följande uppgifter.

Skogsägare	Totalareal produktiv skogsmark hektar	Stormfälld virkesmassa		Därav beräknas erhållas	
		fm ³	per hektar av totalarealen i fm ³	antal timmer	lm ³ sulfitved
Kronan och andra allmänna skogar	12,600	144,000	11.4	350,000	} 220,000
Uppsala akademi	1,500	18,000	12	40,000	
Gimo-Österby bruks A.-B.	54,800	570,000	10	1,500,000	
Hemmansägare o. dyl.....	20,980	210,000	10	380,000	
Tillhopa	89,880	942,000	10.6	2,270,000	

Gotlands län. Inom Färö socken uppskattas antalet stormfällda träd till ungefär 100,000, och torde totalantalet för länet närma sig 600,000 träd med en virkesmassa av inemot 200,000 kubikmeter. Svårast har stormen drabbat vissa socknar på norra och nordöstra Gotland, där åkerjorden tillika är karg och ringa.

I de föreliggande framställningarna har vidare utförligt avhandlats de svårigheter, vari skogsägarna blivit försatta på grund av stormfällningen, samt närmare undersökts möjligheterna för det stormfällda virkets tillvaratagande och avsättning. Jag vill nu lämna en sammanfattning av de synpunkter härutinnan, som kommit till uttryck i de olika framställningarna.

Rådande synnerligen låga pris å skogsprodukter hade redan förut försatt många skogsägare i mycket svårt läge och föranlett dem att i möjligaste mån inskränka avverkningsarna för vintern. Man hade nämligen ej velat avyttra de värdefullare sortimenten till de gällande, abnormt låga priserna, och virke från gallringar och rensningar hade för närvarande så obetydligt värde, att det knappt motsvarade omkostnaderna och virket således ofta saknat rotvärde. Skadorna hade nu övergått de värdefullaste skogarna, och därmed tvingades skogsägarna att under de mest ogynnsamma konjunkturer till varje pris realisera betydande delar av skogstillgångarna, för många nästan de totala. Den inträffade skadegörelsen komme därför att medföra högst avsevärda förluster för varje av densamma drabbad skogsägare, och för en del av dem skulle den kunna bliva ruinerande.

Det vore emellertid av den största vikt, att det stormfällda virket bleve tillvarataget redan under denna vinter. Man kunde eljest befara, att de fällda och torkade stammarna komme att utgöra farliga härdar för skadliga insekter (barkborrar, märgborrar, tallvivlar, tallbocken m. fl.), som efter en massförökning kunde komma att innebära den största fara för angränsande ännu friska skogar. På anmodan av skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län hade föreståndaren för statens skogsförsöksanstalts entomologiska avdelning, professorn I. Trägårdh, gjort ett uttalande här om. — Professor Trägårdh har framhållit, bland annat, att de ifrågasvarande skadeinsekternas förökningssiffra vore så stor, att det ej behövdes mer än att yngelmöjligheterna genom vind- eller snöbrott ökades, för att en massförökning kunde komma till stånd, att om granbarkborren och andra insekter finge ostört utveckla sig i den stormfällda skogen, man hade att motse en större härjning av dem under de följande åren, vilken komme att gå ut över de kvarvarande bestånden, samt att det av denna orsak vore en angelägenhet av största vikt, att det stormfällda virket under sakkunnig ledning behandlades på ett sådant sätt, att insekternas förökning i möjligaste grad bekämpades.

Ett dröjsmål med upphuggningen av virket utöver innevarande vinter skulle, enligt framställningarna, därjämte i betydande grad nedsätta virkets redan nu ringa värde. Rötsvampar, blåtesvampar och vissa vedätande insekter skulle komma att bedriva ett förödelsearbete, som helt säkert skulle på många håll göra det omöjligt att med ekonomisk vinst taga vara på virket.

På grund av den oreda, som genom stormfällningarna uppstått i skogarna, bleve alla arbeten med upphuggning, släpning och utkörning väsentligt försvarade och därigenom fördrade.

En synnerligen stor olägenhet uppstode för flertalet smärre skogsägare särskilt i Uppland därigenom, att de nu måste i stor utsträckning använda lejt folk till dessa arbeten, som under andra förhållanden brukade utgöra deras egen vanliga vintersysselsättning.

Det beräknas vidare, att för upphuggning av det stormfällda virket

skulle erfordras en arbetsstyrka av ungefär 2,500 inom Stockholms län och av ungefär 2,000 man inom Uppsala län, i båda fallen under en tid av inemot 70 arbetsdagar.

För nämnda båda läns vidkommande torde för virkets tillvaratagande traktens egen tillgång på arbetskraft icke förslå, utan måste arbetare anskaffas från andra håll. För underlättande av detta hade vissa särskilda åtgärder för arbetsförmedling vidtagits. En väsentlig del av de arbetare, som sålunda nu kunde beredas arbete, torde eljest hava behövt söka arbetslöshetsunderstöd.

Från representanterna för Stockholms län har framhållits, att en förutsättning för tillgodogörande av det stormfälda virket å större delen av den härjade arealen vore, att interimisflottning kunde medgivas i Olandsån och Forsmarksån. Ansökningar om dylik flottning hade redan inlämnats. Interimisflottning i Olandsån kunde av formella skäl endast lämnas åt Gimo—Österby bruks aktiebolag. Bolaget hade dock vid förda förhandlingar förklarat sig icke hava något att erinra mot att samtliga övriga av flottleden berörda markägare utnyttjade denna. Då den blivande flottningen av praktiska skäl icke torde kunna företagas under annan form än separatflottning, syntes virket efter respektive flottleder icke kunna säljas annat än till ett mycket begränsat antal köpare.

Till det anförda komme ytterligare en allvarlig svårighet, nämligen att finna köpare till allt det virke, som måste tillvaratagas. De flesta större virkesköp hade redan skett för säsongen, och de större skogsavverkarna hade redan ordnat för vinterns arbeten, så att några större förändringar eller omläggningar i syfte att inskränka avverkningar på andra håll för att koncentrera dem till de härjade trakterna torde knappast vara att påräkna. Även om en del försäljningar kunde ske för skogsindustriens behov under säsongen, finge man dock vara beredd på att största delen finge säljas för dessa industriers förbrukning under nästkommande år och att därigenom svårigheterna komme att i all synnerhet gälla dels finansierandet av inköp så långt i förväg och dels ernäendet av erforderliga medel till så billiga villkor, att ej betungande räntor i alltför hög grad verkade nedtryckande på virkesprisen.

Förslaget om räntefri kredit åt köpare av stormfäld skog har i framställningen från Uppsala län motiverats på i huvudsak följande sätt.

Vid mötena med skogsägarna hade allmänt uttalats den förhoppningen, att någon hjälp från det allmännas sida skulle erhållas för underlättande av virkesförsäljningarna. Även om en sådan kreditgivning innebure vissa svårigheter, torde man dock kunna utfinna former, som, utan att innebära risker för statsverket och ej heller större omkostnader, likväl skulle lända de betryckta skogsägarna till stor hjälp.

Helt visst skulle det ej vara lämpligt eller genomförbart, att sådan kredit lämnades de avverkande skogsägarna direkt. Redan deras stora antal skulle omöjliggöra en sådan anordning. Däremot skulle sannolikt avtal kunna träffas med större skogsförbrukande industrier om att dessa åtog sig att under vissa bestämda villkor uppträda såsom köpare mot det att de komme i åtnjutande av statskredit i en utsträckning, som motsvarade inköpen. Med hänsyn till att inköpen till största delen skulle komma att avse ett kommande års behov, syntes det föreligga skäl för att sådan kredit lämnades räntefritt under ett år. Givetvis skulle de köpare, som beviljades sådan kredit, prestera den säkerhet, som skäligen borde krävas.

Även borde betryggande avtal träffas om att de priser, som komme att erbjudas, bleve skäligen och att köpen endast komme att omfatta virke från stormhärjad skog. Av förda underhandlingar ville det synas, som om stora utsikter funnes för att vederhäftiga köpare skulle kunna vinnas åt denna marknad, om kreditfrågan kunde ordnas på antytt sätt.

Det sammanlagda kreditbehovet för enskildas stormfällda skogar inom Uppsala län har i framställningen beräknats till ungefär 3,500,000 kronor. För Stockholms läns vidkommande har i framställningen från representeranter för skogsägare i nämnda län anförts, att den erforderliga statskrediten beräknats till ett sammanlagt belopp av ungefär 3,000,000 kronor. Vad Gotlands län beträffar har i den från sagda län inkomna framställningen uppgivits, att ett stort antal skogsägare särskilt inom skogfattigare trakter för eget behov och för kommande års förbrukning inom orten torde komma att lagra det från den stormfällda skogen härrörande virket, och kunde på grund härav statskrediten för Gotlands län, såvitt nu kunde bedömas, icke behöva röra sig om högre belopp än 600,000 kronor.

I de av vederbörande länsstyrelser i ämnet avgivna utlåtanden hava ansökningarna om räntefri kredit livligt tillstyrkts. Länsstyrelserna hava för egen del anført i huvudsak följande.

Länsstyrelsen i Stockholms län kunde vitsorda dels stormskadornas exemplösa omfattning inom det ifrågavarande området av länet, dels ock den trängande angelägenheten för att icke säga nödvändigheten av att omedelbart under denna vinter upphugga, aptera och sammanföra det stormfällda virket. Likaledes hade länsstyrelsen funnit det vara uppenbart, att en så forcerad allmän avverkning av den stormfällda virkesmassan, som sålunda måste göras, icke läte sig åstadkommas, utan att skogsägarna kunde räkna på virkets avsättning till rimliga priser, samt att å andra sidan köpare — i trävarumarknadens nuvarande tryckta läge och vid denna tidpunkt på året — knappast torde kunna uppdrivas utan särskilda anstalter för att stimulera till vederhäftiga anbud. Det vore på så sätt som tanken om ett års räntefri statskredit logiskt tvingat sig fram. Länsstyrelsen tilläte sig med all styrka framhålla, att skogsägarna och skogsvårdsstyrelsen i länet gjort och vore beredda att göra allt, vad de av egna krafter förmådde. Men i sista hand bleve dock det hela ofrånkomligt beroende av möjligheten till virkets försäljning, och denna möjlighet kunde icke åvägabringas utan den begärda statskrediten. Då nu en statskredit, sådan som den här skisserade, icke behövde åsamka staten annan kostnad än den, som motsvarade ett års ränta å tillhandahållna medel, och då därmed skulle vinnas åtminstone en avsevärd lindring av den ödesdiga olycka, som drabbat en hel landsdel, särskilt dess skogsägande jordbrukarbefolkning, ville länsstyrelsen enträget förorda den gjorda ansökningen.

Länsstyrelsen i Uppsala län har framhållit, att stormskadorna i de uppländska skogarna den 15—16 december 1932 haft extraordinär omfattning till såväl areal som beskaffenhet. Skadorna vore så mycket mera kännbara som nuvarande läge på trävarumarknaden vore ogynnsamt för avsättning över huvud och så mycket mera, när det gällde virkesmängder, svarande mot flera års avverkning. Härtill komme, att stormskadan inträffat vid den tid, då eventuella köpare i regel redan träffat

avtal om avverkning av förut inköpta virkespartier och således icke kunde antagas vara benägna att komplettera sina virkesförråd. — Under dessa förhållandena syntes för jordägarna och det allmänna föreligga två risker. Den ena vore, att det stormfällda virket, som tyvärr omfattade särskilt värdefull skog, slumpades bort till mycket låga priser. För skogsägarna innebure detta en tvångsrealisation med direkt förlust under i övrigt för jordbruket särskilt tryckande produktpriser. Många jordägares ekonomi kunde härigenom helt visst råka i allvarlig fara. Den andra risken vore, att jordägarna inför de dåliga utsikterna till avsättning låte de stormfällda träden kvarligga i skogen. Härigenom komme virkets värde ytterligare att sjunka, och dessutom kunde med stor säkerhet befaras, att den kvarstående skogen under sommaren råkade ut för svåra härjningar av insekter med därav följande förökad ödeläggelse av landskapets skogar. — Här antydda omständigheter hotade en hel landsdel med så stor skada, att hjälpåtgärder från det allmännas sida torde vara väl befogade. De ifrågasatta åtgärderna för räntefri kredit till köparna under kontroll över prissättningen hade vid inom länet med skogsägarna hållna möten ansetts innebära den på samma gång mest effektiva och i tillämpningen mest praktiska anordningen. Med den stimulering till försäljningsavtal, varom en sådan åtgärd lämnade förhoppning, torde man kunna antaga, att det över huvud avsättningsbara virket under innevarande säsong bortfördes från skogarna. Åtgärder för att underlätta flottningen i de berörda flottlederna vore under behandling. — Då här berördes frågan om skyndsamt försäljning och bortföring av virket, hade länsstyrelsen ingalunda förbisett, att en forcerad avverkning under innevarande vinter komme att beröva jordägarna möjligheten att uteslutande med egna arbetskrafter utdriva virket. Tvärtom bleve det nödvändigt att anskaffa ett betydande antal vana skogsarbetare från andra håll. Inför de stora värdeförluster, som hotade, därest virket finge kvarligga, måste dock denna synpunkt sättas i andra hand. Tillika finge framhållas, att genom de sålunda erbjudna arbetstillfällena lättnad på arbetsmarknaden skulle kunna åstadkommas och detta just under den svåraste tiden. Novembersiffrorna för arbetssökande inom jordbruk och skogsbruk i förhållande till antalet lediga platser hade aldrig varit så höga, som enligt senaste redovisning. Över huvud hade, särskilt inom jordbruket och skogsbruket, stegringen av arbetslösheten under 1931 varit särskilt stark. — På grund av vad sålunda anförts finge länsstyrelsen livligt tillstyrka bifall till föreliggande ansökning.

Länsstyrelsen i Gotlands län har likaledes vitsordat, att den synnerligen häftiga storm, som den 15—16 december 1931 härjade på Gotland, anställde mycket allvarliga skador å länets skogar, särskilt i de norra delarna. Angelägenheten av att skyndsamt tillvarata den stormfällda skogen samt svårigheterna för skogsägarna, av vilka ett flertal befunne sig i små omständigheter, att anskaffa erforderligt rörelsekapital, syntes väl motivera, att från statens sida lämnades ett stöd för att mildra verkningarna av den olycka, som inträffat. Stora värden stode otvivelaktigt på spel, om icke möjlighet snarast bereddes skogsägarna att tillgodogöra sig de avsevärda mängder timmer, som nu läge runt om i skogarna. — Den form för statshjälpens lämnande, som föresloges, nämligen ett års räntefria lån till köpare av stormfälld skog, syntes länsstyrelsen lämplig med hänsyn till svårigheterna att organisera en hjälpkredit till alla de olika skogsägarna. Emellertid ville länsstyrelsen icke underlåta att framhålla, att det för Gotlands del kunde komma att visa sig vara förenat med vissa

svårigheter att finna köpare till så stora virkesmängder, varom här vore fråga. Vid de förhandlingar, som förts, hade även framhållits önskvärdheten av att, om statskredit beviljades, denna utsträcktes till två år, varav det första året räntefritt. De köpare, som måste lagra virket, vore nämligen icke säkra på att redan inom ett år kunna försälja det samma. Länsstyrelsen ansåge denna synpunkt böra beaktas vid frågans prövning.

Härefter har *skogsvårdsstyrelsen inom Gotlands län* i skrivelse den 13 januari 1932 gjort framställning, åsyftande vissa åtgärder för åstadkommande av upphandling för statens järnvägars räkning av slipers, upphuggen av stormfälld skog å Gotland.

Vidare hava *länsjägmästarna Hedeman-Gade och Lübeck*, vilka av förenämnda delegerade från Stockholms och Uppsala län utsetts att utgöra arbetsutskott, efter överläggning med landshövdingarna i nämnda län, i skrivelse den 16 januari 1932, till komplettering av delegerades förut omförmälda framställningar, anfört i huvudsak följande.

Enligt vad delegerade beräknat i deras skrivelse den 9 januari 1932, uppginge sammanlagda kreditbehovet för de båda länen till högst 6,500,000 kronor.

Av skrivelserna framginge icke, huru detta belopp beräknats. Det finge därför här framhållas, att angivna kreditbehov grundats uteslutande på de virkeskvantiteter, som ovillkorligen måste försälgas i oförädlat skick, alltså endast på sådana kvantiteter, som under inga förhållanden kunde försälgas vid förefintliga sågverk eller av skogsägarna upplagras.

Gimo-Österby bruks aktiebolag hade sålunda av förefintliga timmermängder endast beräknat att sälja cirka 1,000,000 timmer, medan bolaget räknat med att kunna lagra ej mindre än 1,600,000 timmer, motsvarande två års försågningar vid egna verk. Bolagets årliga sågningskapacitet vore nämligen omkring 700,000 timmer. Hargs bruk hade vidare beräknat få sälja 200,000 timmer, medan återstoden eller 200,000 skulle lagras. Detta bruks sågningskapacitet uppginge till omkring 100,000 timmer.

Därest Gimo-Österby bruks aktiebolag icke lojalt funnit sig i att bifalla det från de mindre skogsägarna framkomna förslaget om att gemensamma försäljningar borde ordnas, utan i stället med stöd av sina affärsförbindelser omedelbart efter stormen slungat ut exempelvis 1,000,000 timmer i marknaden, hade detta antagligen kunnat ske till priser, som endast i någon mån understigit dem, som gällde under hösten. Med säkerhet hade dock marknaden i sådant fall blivit överfull och hemmansägarna berövats praktiskt taget varje möjlighet att sälja sitt timmer. Stora värden skulle i så fall hava kunnat gå till spillo för alla dessa smärre skogsägare.

Detta borde särskilt framhållas, för den händelse på något håll lämpligheten av att den ifrågasatta krediten även skulle komma att gälla en del av de virkeskvantiteter, som beräknades komma från ett bolags skogar, skulle komma att dragas i tvivelsmål. Det hade därför varit alldeles speciella orsaker, som föranlett delegerade att föreslå bolaget att deltaga i de planerade gemensamhetsförsäljningarna. Endast genom dylika försäljningar skulle virket från hemmansägareskogarna över huvud till något så när acceptabla priser kunna avyttras.

Den realisation av förefintliga virkeskapital, som tillvaratagandet av det stormfällda virket för många innebure, kunde måhända förefalla så-

som en förmån i så måtto, att skogsägarna tillfördes kontanta medel redan i år i stället för att, om avverkningarna utförts i normal gång, dessa medel skulle inflyta först under loppet av flera år. Detta skulle, hade det uttalats, innebära en räntevinst. Så vore dock ingalunda fallet. Det låge nämligen i skogsvårdens natur att genom lämpliga ingrepp i bestånden hålla tillväxten på virkesmassan hög, och man strävade därvid efter att ernå en värdeökning, som åtminstone motsvarade skälig ränta på skogskapitalets värde. I följd därav kunde man ej beräkna, att någon räntevinst uppstode genom att flera års avverkningar så att säga toges ut i förskott. Även om sådan vinst i vissa fall skulle kunna tänkas uppstå, där den stormfällda virkesmängden omfattade så gammal och grov skog, att värdeökningen genom tillväxt vore förhållandevis liten, medförde forcingen i avverkningen och den försvåring i utdrivningen, som orsakades av att virket låge kullvräkt i stora bråtar en sådan fördyring av omkostnaderna, att redan denna fördyring mer än uppvägs en eventuell räntevinst.

Tvånget att realisera skogstillgången utgjorde även en förlust. Om kommande virkespriser vore naturligtvis svårt att uppställa någon spådom, men det torde väl få anses vara en allmän mening, att de nu vore mycket nära ett bottenläge. I varje fall såge skogsägarna saken så, vilket framginge därav att man i år allmänt räknat med att inskränka avverkningarna så långt detta av tekniska eller ekonomiska skäl varit möjligt.

Det hade på sina håll framhållits, att svåra stormskador å skog förekommit även inom andra delar av landet, särskilt inom Kalmar län, men att några anspråk på statlig hjälp därifrån ej blivit framställda. Det torde därför böra påpekas, att det rådde ganska betydande skiljaktigheter med avseende på möjligheten för skogsägarna inom dessa skilda landsändar att reda upp situationen. Beträffande först omfattningen av stormhärjningarna torde böra framhållas, att de från Uppland lämnade uppgifterna endast avsåge de delar av landskapet, där skadorna varit av särskilt svår art, nämligen mer än en normalt förekommande årsavverkning, medan andra delar av landskapet lämnats helt ur räkningen, trots att betydande virkeskvantiteter även där stormhärjats och förorsakat åtskilliga svårigheter för skogsbruket.

Emellertid innebure tidpunkten för härjningen i Uppland den största svårigheten. De flesta större virkeskonsumenterna hade i mitten av december 1931 redan fyllt sina behov och ägde vid den tiden ej möjlighet att öka dessa. En omläggning av deras avverkningar med inskränkning i virkesfånget å egna skogar för att utnyttja det stormfällda virket vore omöjliggjort därigenom att avtal redan träffats med körare och huggare om utdrivning. Beträffande den stora mängden av det nu stormfällda virket vore man därför hänvisad till köpare, som kunde mottaga virke för en kommande säsons behov.

Därtill utgjorde den skyndsamhet, med vilken såväl ordnandet av avverkningarna som försäljningarna måste ske för att den korta avverkningssäsongen skulle kunna utnyttjas, en omständighet av mycket besvärande art. Anskaffandet av köpare och erhållandet av skäliga priser måste givetvis i hög grad försvåras av att den korta tiden ej medgäve affärernas bedrivande i vanlig ordning.

Arbetsutskottet hade trätt i förbindelse med ett flertal trävaruindustrier för att söka intressera dem för inköp av det stormfällda virket. Vid förhandlingarna hade det påtagligen framgått, att, då huvudparten av

virket av förut framförda skäl beräknades för ett kommande års behov, frågan om kapital för inköpen och ränteförlust å detta spelade en avgörande roll för ernäendet av en tillfredsställande uppgörelse. Preliminära avtal hade nu träffats, och därvid hade priser ernåtts, vilka under förhandenvarande förhållanden kunde anses såsom fullt skäliga. Såsom en ovillkorlig förutsättning för att avtalen skulle bliva gällande, hade dock köparna uppställt fordran på att förslaget om räntefri statskredit bleve realiserat.

Då sökandena hos Kungl. Maj:t anhållit om räntefri statskredit under ett år, hade icke något blivit sagt angående kreditens form. I detta avseende torde nu förslagsvis kunna framhållas, att man möjligen skulle kunna tänka sig en anordning i likhet med den kredit som 1931 års riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för inköp av smågatsten. Det syntes dock ligga närmare till hands att krediten ordnades så mycket som möjligt i överensstämmelse med det sätt, varpå virkesköp vanligen finansierades. Enligt detta alternativ skulle köparna i de banker, med vilka de hade förbindelse, diskontera växlar på köpesummorna, varefter dessa växlar räntefritt skulle av bankerna rediskonteras i riksbanken under en tid av, efter eventuell förlängning, ett år. För ränteförlusten borde riksbanken erhålla ersättning genom särskilt anslag.

Sedan Kungl. Maj:t berett *fullmäktige i riksbanken* tillfälle att avgiva utlåtande i förevarande ärende samt därvid särskilt yttra sig om den form och den förutsättning, varunder den ifrågasatta räntefria krediten kunde tillhandahållas av riksbanken, hava fullmäktige den 21 januari 1932 utlåtit sig i ämnet och därvid anfört i huvudsak följande.

Fullmäktige ansåge sig böra begränsa sitt yttrande till att huvudsakligen avse formen för den ifrågasatta krediten.

Tiden för krediten syntes böra begränsas till ett år. Att utsträcka densamma till två år, såsom ifrågasatts av länsstyrelsen i Gotlands län, ansåge fullmäktige ej tillrädligt.

Såsom kreditgivare i första hand borde fungera respektive köparens vanliga bankförbindelse. Krediten syntes lämpligen böra lämnas i form av växlar, vilka riksbanken vore villig att mottaga i rediskontering. Under förutsättning att växeln vore utställd på tre månader, syntes riksbanken därvid böra tillämpa sitt lägsta diskonto. Med den bank, som i första hand verkställde diskonteringen, borde avtal träffas av den innebörd, att densamma tillämpade ett diskonto, som med högst en procent överstege riksbankens lägsta diskonto.

Den räntegottgörelse, som statsverket komme att lämna, borde enligt fullmäktiges mening endast utgå å likvider, som verkställts till säljarna. I saknad av kännedom om innehållet i de avtal, som komme att träffas mellan säljare och köpare, kunde fullmäktige ej uttala sig om på vad sätt utbetalning av dylik gottgörelse borde ske.

Härefter har *statskontoret* i infordrat yttrande den 26 januari 1932 yttrat sig, i vilken utsträckning medel ur undsättningsfonden kunde tagas i anspråk för det ifrågasatta ändamålet, samt därvid anfört följande.

Enligt för undsättningsfonden gällande bestämmelser kunde fonden anlitas till behövandes undsättning utan återbetalningsskyldighet, då allmänna nöd i någon ort uppstått på grund av missväxt, felslagen skörd,

felslaget fiske, översvämning, större eldsvåda eller andra liknande orsaker. Till sådana torde otvivelaktigt kunna hänföras den vådsamma storm, som gått härjande fram över stora delar av Stockholms, Uppsala och Gotlands län.

I den mån härigenom ett allmännare nödläge uppstått, syntes hinder sålunda icke föreligga att disponera medel ur fonden till understöd åt dem, som därav kunde vara i verkligt behov.

Storleken av det belopp, som för nu ifrågavarande ändamål kunde erfordras, vore statskontoret icke i stånd att bedöma.

Fondens tillgångar redovisades den 31 december 1931 på följande sätt:

å statsverkets giroräkning i riksbanken	1,391: 37	
» checkräkning i privatbanker	8,888: 12	
obligationer	533,606: 20	
utestående, av Kungl. Maj:t anvisade lån	62,062: 27	605,947: 96
Avgå av Kungl. Maj:t anvisade, ej utbetalda medel (i runt tal)		60,000: —
		Kronor 545,947: 96.

För undsättning utan återbetalningsskyldighet ägde Kungl. Maj:t årligen av fonden disponera 50,000 kronor. Föreläge i något fall sådana förhållanden, att större belopp ansåges böra anvisas, skulle frågan här om underställas riksdagens prövning. Fondens samtliga förenämnda tillgångar med undantag för utestående av Kungl. Maj:t anvisade lån, 62,062 kronor 27 öre, kunde av statskontoret utan större svårigheter så gott som omedelbart göras likvida. Efter riksdagens hörande skulle alltså av fonden för närvarande kunna disponeras i runt tal 480,000 kronor.

Med hänsyn till de många krav, som ställdes på fonden, och betydelsen av den uppgift, fonden hade att fylla, ansåge sig statskontoret emellertid böra framhålla vikten av att fonden ej alltför mycket nedskures. Ur principiell synpunkt torde visserligen varje nedskärning av fonden böra undvikas, men i beaktande av föreliggande exceptionella omständigheter och rådande ekonomiska förhållanden ville statskontoret icke motsätta sig ett ingrepp i fondens tillgångar. Statskontoret hölle dock före, att åtminstone två tredjedelar av fondens nu disponibla medel borde bibehållas för tillgodoseende av kommande behov.

Ytterligare må anmälas, att från *länsstyrelsen i Kalmar län* ingivits en den 25 januari 1932 dagtecknad skrift, vari anförts bland annat följande.

Under den synnerligen svåra storm, som rådde inom Kalmar län under sistlidne juli månad, blevo enligt approximativ beräkning 2,515,000 träd stormfälda. Av detta antal belöpte sig 2,240,000 på enskildas marker. Enligt vederbörande länsjägmästares beräkningar motsvarade detta sistnämnda trädantal omkring 400,000 m³.

Stormen hade sålunda även inom Kalmar län förorsakat betydande skador. Av den fälda skogen hade visserligen en del tack vare befolkningens företagsamhet redan upphuggits samt till någon mindre del antingen tillvaratagits för eget bruk eller försålts, ehuru till mycket låga pris. Men stora kvantiteter låge dock kvar i skogarna och fråga vore, om det skulle kunna tillvaratagas, då virkesköparna vore synnerligen återhållsamma. Det vore därför uppenbart, att skogsägarna inom länet riskerade att bliva utsatta för betydande förluster. På många gårdar

beräknades stormfällningen överstiga två årsavverkningar, och på ett mindre antal uppginge den ända till tre å fyra årsavverkningar.

Härjämte finge länsstyrelsen fästa uppmärksamheten på den stora fara, som låge däri, att viss skog bleve kvarliggande över våren. Skedde detta, kunde man med säkerhet förvänta massuppträdande av vissa skogsskadeinsekter. Av största vikt vore därför att få virket ur skogen, vilket borde ske även ur den synpunkten, att det virke, som låge kvar till sommaren, bleve behäftat med s. k. blåytesvamp och därigenom fullkomligt osäljbart.

Då det kommit till länsstyrelsens kännedom, att av Kungl. Maj:t åtgärder planerades för att utverka statshjälp för tillvaratagandet av det i Stockholms och Uppsala län vindfällda virket, finge länsstyrelsen, då enahanda svårigheter till följd av den svåra julistormen även uppkommit för skogsägarna i Kalmar län och konsekvensen krävde, att enahanda hjälp jämväl bereddtes Kalmar läns skogsägare i liknande situation, hemställa, att i det förslag till riksdagen, som kunde komma att avivas, den ifrågasatta hjälpaktionen även måtte komma länets förberörda skogsägare till godo.

*Departements-
chefen.*

Såsom framgår av förevarande utredning blevo skogarna inom vissa delar av Stockholms, Uppsala och Gotlands län utsatta för mycket stora skador genom den orkanartade storm, som den 15 och 16 december 1931 övergick ifrågavarande trakter. Inom de svårast härjade områdena beräknas stormfällningen omfatta en virkesmassa av sammanlagt ungefär 2,000,000 kubikmeter fast mått, vilket för de berörda skogsarealerna torde motsvara i genomsnitt något över fyra normala årsavverkningar.

Givetvis är det av största vikt, att det stormfällda virket icke förfäres utan att det snarast möjligt tillvaratages. Under medverkan av respektive läns skogsvårdsstyrelser har också ett forcerat arbete omedelbart igångsatts för virkets upphuggning, aptering och utdrivning. Med hänsyn till den tidpunkt, vid vilken stormskadorna uppstått, och dessas stora omfattning föreligga emellertid särskilda svårigheter för skogsägarna att vinna avsättning för virket till skäliga pris. Skadorna hava nämligen inträffat vid en tidpunkt, då eventuella köpare i regel redan tillgodosett sitt virkesbehov och alltså icke gärna kunna vara villiga att nu verkställa vidare inköp. Härtill kommer, att rådande tryckta läge på trävarumarknaden ytterligare försvårar avsättningsmöjligheterna.

Såsom i de föreliggande framställningarna och i yttrandena från vederbörande länsstyrelser framhållits är det därför angeläget, att särskilda åtgärder vidtagas för att möjliggöra det stormfällda virkets avsättning redan under denna vinter på sådana villkor, att skogsägarna undgå alltför kännbara förluster. Under medverkan av länsstyrelserna och skogsvårdsstyrelserna hava förhandlingar också pågått i syfte att finna vederhäftiga köpare till åtminstone vissa delar av den stormfällda skogen. Att kunna ernå för säljarna och särskilt för de enskilda, mindre skogsägarna godtagbara köpevillkor har emellertid visat sig vara förenat med svårigheter. Det har härvidlag gällt att söka få till stånd större

samlade försäljningar, ty genom ett splittrat utbud av en mängd smärre virkespartier skulle priserna hava oskäligt nedpressats. Vidare är att märka, att sådana skogsägare, vilkas skog utsatts för stora skador, i många fall och särskilt där ekonomien förut är svag hava ett trängande behov att snarast möjligt utfå viss kontant likvid för finansiering av de ganska dryga kostnaderna för det stormfällda virkets upphuggning och utdrivning. Men virkesköparna, vilka måste under en längre tid lagra de sålunda utöver deras normala behov inköpta virkesmängderna, hava icke ansett sig kunna med tillämplande av för säljarna rimliga pris lämna dylik kontant likvid eller överhuvud inlåta sig på ifrågavarande affär med mindre de hållas skadeslösa för uppkommande ränteförluster. Det är närmast i sistnämnda hänseende, som åtgärder från statens sida hava påkallats.

För min del finner jag det vara skäligt, att det allmänna under vissa förutsättningar bispringer de av olyckan drabbade skogsägarna. Säsom statskontoret erinrat har staten tillförene hjälpande inskridit för lindrande av de svårigheter, som för en bygd eller ort uppstått på grund av missväxt, felslagen skörd, felslaget fiske, översvämning och dylikt. I nu förevarande fall äro förhållandena av liknande beskaffenhet. Därjämte bör bemärkas, att genom åtgärder för det stormfällda virkets tillvaratagande ett avsevärt tillskott av arbetstillfällen beredes arbetsbehövande personer från andra orter, något som under nuvarande förhållanden måste framstå såsom betydelsefullt.

Då jag alltså tillstyrker visst understöd från det allmännas sida för underlättande av avsättning på rimliga villkor av det stormfällda virket, vilket understöd torde böra utgå i form av räntegottgörelse vid köp av virket, vill jag emellertid betona vikten av att hjälpen lämnas under sådana villkor, att den medför avsett stöd för vederbörande skogsägare, samt att understödet begränsas att avse leveranser från skogar, tillhöriga enskilda personer. I förstnämnda hänseendet bör kontroll utövas rörande ingångna försäljningsavtal för utrönande av att ej andra virkespartier än stormfällda medtagas samt att skogsägarna tillförsäkras skäliga pris och få tillfredsställande betalningsterminer. Den i sistnämnda hänseende angivna regeln medför, att skogar tillhöriga kronan, Uppsala akademi och Gimo-Österby bruks aktiebolag undantagas.

Beträffande försäljningarnas finansiering torde, med den av mig nu tillstyrkta anordningen med viss räntegottgörelse, någon särskild kreditanordning ej vara erforderlig. Kreditanskaffningen synes nämligen kunna, i viss anslutning till vad fullmäktige i riksbanken anført, ordnas på exempelvis följande sätt. Sedan köpare, som ingått vederbörligen godkänt försäljningsavtal rörande viss virkesleverans, för en var likvidtermin beräknat det belopp, som skall av honom vid ifrågavarande termin utbetalas, och sagda beräkning granskats, diskonteras en eller flera

av köparen accepterade växlar om tillhopa sålunda beräknat belopp i vanlig ordning i köparens bank, vilken sedan torde kunna i riksbanken rediskontera växlarna, försedda med den förlagsgivande bankens endosment. För det diskonto, som av riksbanken därvid debiteras, bör i särskild ordning gottgörelse lämnas av statsmedel.

Den erforderliga kontrollen över ingångna försäljningsavtal och av köparna gjorda likvider torde lämpligen böra omhänderhavas av vederbörande länsstyrelse under medverkan av länsjägmästaren. Likaså torde utbetalandet av räntegottgörelsen böra ske genom länsstyrelsen.

Beträffande Gotlands län har ifrågasatts viss försäljning till statens järnvägar av stormfällt virke, upphugget till slipers. Därest dylik försäljning kommer till stånd, torde vad förut anförts rörande räntegottgörelse böra i tillämpliga delar gälla jämväl i detta fall.

Vad angår det belopp, vartill kostnaderna för den ifrågasatta räntegottgörelsen skulle uppgå, har en verkställd uppskattning givit vid handen, att för Stockholms och Uppsala län tillhopa torde böra räknas med följande försäljningsmängder av beskaffenhet att kunna inordnas under hjälpåtgärderna, nämligen i runt tal 670,000 stycken timmer och 160,000 kubikmeter (löst mått) pappersved. Värdet av dessa leveranser torde kunna uppskattas till sammanlagt ungefär 3,000,000 kronor. Det för räntegottgörelsen erforderliga beloppet, vilket givetvis är beroende av diskontots höjd, synes för sagda läns vidkommande med hänsyn till förenämnda beräkningar kunna uppskattas till 150,000 à 180,000 kronor. För Gotlands läns vidkommande torde ett belopp av 20,000 à 25,000 kronor böra vara tillfyllest. Härjämte synes, med hänsyn till vad som i förberörda skrivelse från länsstyrelsen i Kalmar län blivit anført rörande vissa därstädes under förliden sommar timade stormskador, om ock förhållandena därstädes i viss mån avvika från de i Uppland och på Gotland föreliggande, ett mindre belopp böra beräknas jämväl för sagda län och möjligen även för ytterligare något område. Såvitt nu kan bedömas torde för ifrågavarande hjälpåtgärder inom samtliga nu åsyftade områden ett sammanlagt belopp av intill 200,000 kronor böra finnas tillgängligt.

I anslutning till vad statskontoret anført vill jag förorda, att ifrågakommande understödsbelopp må utgå av medel ur undsättningsfonden. Härför erfordras emellertid riksdagens samtycke.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att Kungl. Maj:t må av undsättningsfondens tillgångar använda ett belopp av intill 200,000 kronor för vidtagande, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkt förslag, av åtgärder för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.
